

УДК 94(477.51),,1942/1943”

ВІДДІЛ ПРОДОВОЛЬСТВА НІЖИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ УПРАВИ У
1941-1942 РР.

Корпас О., студентка III курсу історико-юридичного факультету
Науковий керівник: Дудченко Г.М., кафедра історії України та
політології

Після захоплення м. Ніжина німецькими військами у вересні 1941 р. в місті була зформована нова система влади. Вищим керівним органом стала німецька комендатура, завданням якої було забезпечення порядку в тилловому для німецької армії регіоні. До повноважень коменданта входило в першу чергу забезпечення безперешкодного просування через місто вантажів та армійських частин на фронт, облаштування і забезпечення функціонування німецького госпітала, підпорядкування потребам армії місцевих продовольчих та сировинних ресурсів. Одночасно з комендатурою була зформована Міська управа, яка під контролем німецької комендатури повинна була регулювати життя цивільного населення міста.

Одним з ключових завдань, що постало перед новою міською владою було забезпечення населення міста продовольством. Це завдання реалізовувалось спеціальним продовольчим відділом міської управи. Його робота і є предметом нашого дослідження.

Джерельну базу дослідження складають матеріали фонду Ніжинського відділу Чернігівського державного архіву № Р-4382.

Ніжинський міський продовольчий відділ займався забезпеченням харчування жителів міста (населення 22 000 людей). У структуру відділу входили 19 магазинів. Магазины №1, 11, 12 розташовувались по вул. Московській; №5, 18 - по вул. Гоголя; №2 на засолзаводі; №4 – по вул. Київській; №13,14 – на базарі; №15 – на розі вул. Широкої та вул. Ніжинської; №16 – по вул. Березанській; №17 – на розі вул. Широкої та вул. Василівської; №18 - біля Овдіївської церкви; №9 – по вул. Дорожній.

Відділу також підпорядковувались 3 їдальні та ресторан. Одна з їдалень

(№1) розташовувалась по вул. С. Яворського, ресторан – по вул. Гоголя.

До складу установ, що підпорядковувались відділу продовольства також входили пекарня, продовольча база, карткове бюро, комерційний відділ, бухгалтерія, адміністративно-технічний відділ.

Крім місцевих постачань, продовольчий відділ співпрацював з іншими районами. З відомості про відпуск солі відомо, що постачання йшло в Ніжинський, Комарівський, Ічнянський, Лосинівський, Носівський, Борзнянський райони. В той час до Ніжина цукор постачався з Носівки, а махорка з Прилук.

Продовольство видавалося за наказами вищих інстанцій на умовах обміну та за готівку. У справі № 48 є приклад заяви на видачу мяса на умовах обміну: «Від правління колгоспа Нове життя Дремайловича. Просимо відпустити для колгоспа 3 тони солі за м'ясо, яке колгосп здавав у м'ясні лавки Ніжина» (11.01.1942р.).

У крамницях, їдальнях та ресторани люди могли харчуватися за картками. Картки були трьох видів А, В, С. На картках вказували наступні дані: дату, вид картки, номер магазину чи їдальні, прізвище, ім'я, по-батькові володаря картки, адреса, кількість їдоків. Картки видавало карткове бюро продовольчого відділу. Траплялися ситуації, коли люди підробляли номер магазину на картці. Це було суворо заборонено, оскільки певна кількість громадян була «прикріплена» до окремих магазинів. За цим уважно слідували та якщо когось помітять за цією справою, то йому не видавали картки до кінця місяця. Крім стандартного харчування була можливість мати збільшене, чи дієтичне харчування громадянам, котрі цього потребують. «До ніжинського харчокомбінату. Згідно розпорядження пана старости Ніжинський відділ Охороно Здоров'я повідомляє, що порядок видачі та прийому довідок на збільшене та дієтичне харчування встановлено слідуючий: харчкомбінат, який матиме змогу і надалі продовжити видачу молока, сиру та м'яса громадянам та дітям, які цього потребують збільшеного та дієтичного харчування повинен сповістити про це Відділ

Охорони Здоров'я, який з свого боку зробить розпорядження про це місцевої амбулаторії. Після одержання довідок від лікарів, хворі безпосередньо представляють їх до харчкомбінату, який належно оформлює їх у себе. Відділ Охорони Здоров'я ніяких списків надалі складати не буде...». Були талони від міського Відділу Охорони Здоров'я.

Магазини працювали всі в однаковий час – з 7.00 до 17.30, обід 12.00-13.00. Це викликало невдоволення людей та численні заяви на прохання перегляду графіку роботи магазинів. Їдальні працювали 6 днів на тиждень.

Нам відомі розміри порцій, що видавались в їдальнях. В середньому на добу приходилось 15 г. м'яса, 350 г. картоплі, 18 г. огірків.

У звітах ресторану та їдальні зазначались і загальні денні об'єми використаних продуктів. Зокрема по картоплі вони складали 200 кг для ресторану та 100 кг. для їдальні. В заяві до Тимчасового правління міста Ніжина правління ресторану стверджує, що кожен день до ресторану приходять військові та люди, що повертаються на Батьківщину, у зв'язку з цим ресторан терпів збитки. 135 обідів видавалося безкоштовно за підтримки Відділу опіки.

Ніжинський міський продовольчий відділ організовував видачу громадянам картоплі для посадки. Один з документів зазначає: «До Завідуючого Відділу постачання. Управління міста Ніжина пропонує Вам скласти по Вашому відділу списки робітників, які мають потребу в одержанні посівної картоплі. В списках належить вказати потрібну кількість картоплі та розмір наданого городу для самодіяльної обробки. Попереджається, що під Вашу особисту відповідальність Ви повинні внести до списків тільки тих осіб, у яких дійсно немає картоплі...Заступник голови міста Ніжина».

Також видавали картоплю за проханнями: «До старости м. Ніжина. Нечваля Никифора Матвійовича. Кукольника №8. Прошу Вашого розпорядження мені розрішити три центнера картошки для посадки городу, так як має хазяйство розібрали в 1929 році. При вході німецької армії я вибирав картошку і німецька армія забрала 4 мішка. В виду того, що на

базарі картошки купити не можна і на сімена картошки немає прошу не
отказати моєї прозьби» (3.05.1942 року). Також наявні чисельні заяви
подібного типу з вказівкою «зобов'язуюсь повернути після урожаю».

Отже, Ніжинський міський продовольчий був структурою, котра
повинна була забезпечити облік, збереження, ефективний розподіл
продовольчих товарів в м. Ніжині.

Література.

1. Відділ забезпечення збереженості документів Державного архіву
Чернігівської області в м. Ніжині (далі ВЗЗДДАЧОН), ф. Р-4372, оп. 1. спр. 2,
226 арк.
2. ВЗЗДДАЧОН, ф. Р-4372, оп. 1, спр.3, 237 арк.

Список використаної літератури

Ніжинський філіал Чернігівського обласного державного архіву (НФЧОДА)

Ф. 4382

оп. 1

1. Спр. 24. Листування про виготовлення штампів та заяви на видачу картоплі на посів та інше листування, 1260 арк.
2. Спр. 90. Переписка с організаціям по хозяйственным вопросам; отпуск продуктов; списки заведующих магазинами, 144 арк.
3. Спр. 48. Ведомости на выдачу заработной платы работникам продотдела и его предприятиям за январь месяц, бухгалтерские документы, 577 арк.